

Árnyalatokban gazdag

Kezd ősziülni a nyár... (irodalmi szöveggyűjtemény 3–4. évfolyam),

szerkesztette Miklya Luzsányi Mónika és Miklya Zsolt,

illusztrálta Sásdi Laura és Séllei Nóra Valéria,

Kálvin Kiadó, 2020. (215 oldal, 2200 forint)

A 2017 óta működő Református Tananyagfejlesztő Csoport, melynek kimondott célja „a keresztyén nevelés támogatása és a 21. századi készségek... fejlesztése”,¹ egyre gyarapodó tanítási segédanyagaival szakmódszertani háttérrel nyújt a református oktatásban dolgozó pedagógusoknak. Egyelőre az általános iskolai felhasználók gazdagabb kínálatból válogathatnak, nekik készült a Református Tananyagtár legfrissebb kiadánya is, az egyes évszakokat érintő sorozat első kötete, *Kezd ősziülni a nyár* címmel.

Az őszi jellemző sárgás-barnás árnyalataiban megfestett borító a tartalmi sokszínűséget vetíti előre. Ahogy itt megjelenik a gombos templomtorony és a lyukas zászló mellett egy süni és egy bojtos sapkás kislány, a szöveggyűjtemény fejezetei is a három őszi hónapon belüli tematikus alfejezetekre oszlanak. A színek nemcsak esztétikai szerepet kapnak: a fejezetek közötti tájékozódást segítik a lapéleken is látszódo pasztellszínek, melyek az oldalpárok egyöntetű keretét is adják, akárcsak a szövegcsímek színeit. Bár egy szöveggyűjtemény legfontosabb elemei nem az illusztrációk, e kötet esetében az őszi színvilágba illeszkedő és a szövegekhez szorosan kapcsolódó képek kimondottan széppé teszik az antológiát, kiegészítve a semleges hatást keltő Gill Sans betűtípusban olvasható szemelvényeket. Sásdi Laura és Séllei Nóra Valéria képeinek egy része a 9-10 éves korosztály kevésbé ismert valóságselemek bemutatására is szolgál. A szövegillusztrációk célja nem elsősorban a hiteles ábrázolás, inkább a hangulat megteremtése, mivel az internetes tananyagtárban sokféle tanórán felhasználható segédanyag áll a tanítók rendelkezésére, melyek a néprajzi, történelmi háttér felvázolásához is segítséget nyújtanak.

A kötet tagolása a három őszi hónapot követi, ezen belül a hozzájuk kötődő hagyományos események kapnak egy-egy fejezetet, az iskolakezdéstől az októberi forradalmon és a reformáció ünnepén át a halottak napjáig, miközben a gyermek élményei, a kicsiny állatok és a háziállatok is szót kapnak. Az őszi behajtás adta a pásztorkodással és a vásárokkal kapcsolatos fejezet aktualitását, a természet változásával kapcsolatosak a *Világteremtő csodafa* és az *Aranylevél* című fejezetek. Ahol csak lehetséges, előfordul egy-egy bibliai parafrázis, sőt az Úri imádság is. Nehéz eldönteni azonban, mi indokolja a távoli, egzotikus népek és a honi nemzetiségek őszi tematikában történő szerepeltetését.

A más népekről és nemzetiségekről szóló fejezetnek a különbségek érzékeltetésére legalkalmasabb szövegei a népmesék, illetve Móra Ferenc *A csókai csata* című meséje, melyben a gyermeki barátság oldja fel a kívülről támasztott ellenségeskedést.

¹ <https://www.kalvinkiado.hu/aktualis/1299-reformatus-tananyagtar-kiadonk-kinalataban>

Az azonosság kiemelésére pedig találó párhuzammal egymás után került egy zsidó legenda Salamon bölcsességéről, majd egy-egy történet a lőcsei szlovák asszony és az ószövetségi Sámson ravasz találós kérdéséről. A többi mese – a fejezethez hasonlóan – látszólag erőltetetten került a kötetbe, mivel nem hordoznak egyéni vonásokat. Az Aiszóposztól eredő szerb népmesét vagy a hammelni patkányfogó erdélyi szász változatát hasznos ugyan megismerni a gyermekeknek, de biztosan akadt volna jellemzőbb szöveg is az adott nemzetek bemutatására. A drótostótról szóló vers és a mellé helyezett kultúrtörténeti ismertető pedig egy régi sztereotípiát bemutatására szolgál, viszont az arányosság kedvéért a cigányság hagyományos kézműves tevékenysége is idefért volna. Ez még az internetes segédanyagokból is hiányzik, pedig a legkényesebb kérdések e korosztály számára is a cigánysággal kapcsolatosak. A kötet legszebb szövegei ebben a témakörben a románokhoz kötődnek, és nemcsak e fejezetben, amelyben *A szarvassá változott fiúk* című kolinda olvasható (106.), hanem Kányádi Sándor *Farkasűző furulya* című novellája a pásztorokról szóló részben. A két nemzet között lehetséges barátságot éppen ez a két szöveg jelképezi legszebben, bár ezek, a sorozat további köteteire gondolva, a nyári fejezet Trianonhoz, a nemzeti összetartozáshoz – pontosabban a nemzetek közötti békés együttéléshez – kapcsolódó szemelvényei közé is beillénének.

Az esztétikai szempontból leginkább kérdéses elemek a *Lyukas zászló* című részbe kerültek. Az 1956-ról szóló korabeli verseknél a kétségbeesés indulata gátolhatta a tehetséges költőket is, így az ide tartozó szövegek legfeljebb a forradalom heteinek zűrzavarát tükrözik, de az alsós korosztálynak talán túl erős képekkel. Ennek a résznek a mai, kortárs alkotásai – letisztultabb távlati nézőpontjuk miatt – sokkal egyszerűbbek. Darvasi László és Kiss Ottó frappáns szövegei mellé így kerülhetett az abszurdításában a témához illeszkedő meséje Kicsibácsiról és a szerencsétlenkedő diktátoraspiráns Világ Uráról Dániel Andrástól.

A szöveggyűjteményről összességében is elmondható, hogy a szerkesztők, Miklya Luzsányi Mónika és Miklya Zsolt bátran válogattak a merészebb hangú kortárs szerzőktől is. Így Móra Ferencről és Weöres Sándortól Zelk Zoltánon és Nemes Nagy Ágnesen át egészen Acsai Rolandig vagy Tóth Krisztináig igen változatos válogatást kapnak a kisdíjakok. A kortársak között pedig olyan, nem kimondottan református alkotók is jelen vannak, akikről kiderül, hogy az egyes fejezetek kontextusában nem is áll olyan távol a világlátásuk a hagyományosan konzervatívnak gondolt magyar reformátusokétól. A szerkesztők első ránézésre merész lépése pedig azt igazolja, hogy nem kell féltetni diákjainkat a korszerű hangvételű irodalomtól. A szöveggyűjtemény korszerű sokszínűsége túlmutat a főleg a hagyományokra és a hit megélésének szorosán vett gyakorlatára összpontosító korábbi református kiadványok világképén, és egy új áramlatot jelez, amely az önálló gondolkodásra és véleményalkotásra bátorítja a mai kisdíjakokat, a jövő református közéletének reménybeli tagjait is.

Kovács Gergely